Ευριπίδη: *Ιππόλυτος*
Εθνικό Θέατρο, Φεστιβάλ Επιδαύρου

Το Εθνικό Θέατρο γιόρτασε τα πενηντάχρονα του Φεστιβάλ Επιδαύρου αναθέτοντας στον Βασίλη Νικολαΐδη να σκηνοθετήσει τον *Ιππόλυτο*, εναρκτήριο έργο των Επιδαυρίων και μάλιστα χρησιμοποιώντας τη μουσική του Δημήτρη Μητρόπουλου για την τότε παράσταση. Περίεργη επιλογή από καλλιτεχνική άποψη, η οποία σαφώς οριοθέτησε αρκετά περίεργα τις επιλογές του σκηνοθέτη, ενώ ουσιωδώς είναι μάλλον αμφισβητούμενο κατά πόσον τιμάται πράγματι ένας μεγάλος καλλιτέχνης όταν το προ εβδομηκονταετίας δημιούργημά του επιβάλλεται καταλυτικά και ως a priori επιλογή σε μια παράσταση. Η αφιέρωσή της θα ήταν πιθανότατα αρκετή και πολύ τιμητικότερη. Εάν ένας θεσμός αξίζει να τιμηθεί, η νηματοδότησή του αποτελεί τιμή αυτονόητη.
Επόμενο είναι ότι ο πρώτος αδύναμος κρίκος της επιλογής, πέρα από τη γενικότερη αισθητική της –η οποία οσοδήποτε πρωτοποριακή για την εποχή της, αποτελεί πάντως την αφετηρία ενός πολύ μακρού δρόμου στη νεοελληνική παραστασιολογία του αρχαίου δράματος- ήταν η συνύπαρξή της με μια καινούργια μετάφραση, καθώς η επαναφορά αυτής του Σάρρου σήμερα θα φαινόταν σχεδόν αδιανόητη. Παρά τον προβληματισμό στο σημείο αυτό, που εκτίθεται στο πρόγραμμα, τόσο στο σημείωμα του σκηνοθέτη, όσο και του επιμελητή μουσικολόγου Γιάννη Σαμπροβαλάκη, οι περιορισμοί που έθεσε το εγχείρημα στον Στρατή Πασχάλη φάνηκαν ανυπέρβλητοι στην παράσταση. Μετά την εξαιρετικά ενδιαφέρουσα δουλειά του στην περσινή *Μήδεια* –σκηνοθετικά και μουσικά ανεκμετάλλευτη- όπου φαινόταν καθαρά μια ποιητική άποψη για την τραγωδία μέσα από τον γόνιμο συνδυασμό ελεύθερης και αυστηρότερης φόρμας, ο Πασχάλης εκλήθη να εφοδιάσει την τωρινή παράσταση με έναν λόγο που να ανέχεται τη μουσική του Μητρόπουλου. Το αποτέλεσμα ήταν όλο το ενδιαφέρον του φετινού του εγχειρήματος να εξαντληθεί στα επεισοδιώδη, ενώ τα χορικά καταδικάστηκαν σε μιαν αρκούντως αφελή στιχουργική παγίδευση που πόρρω απείχε από τον περσινό πειραματισμό του μεταφραστή. Έστω.
Όμως και όλη η παράσταση συγκέντρωσε δυνάμεις, με προεξάρχοντα τον καλό σκηνοθέτη, γύρω από έναν αφανή –τουλάχιστον στην παράσταση- προβληματισμό πάνω στα ιδεολογικά, φιλοσοφικά και αισθητικά ζητήματα της ευριπίδειας τραγωδίας. Το δράμα του έρωτα εξαφανίστηκε, οι υπερφυσικές δυνάμεις που ως ανθρώπινες συλλήψεις ρυθμίζουν τα ανθρώπινα με τρόπο αμείλικτο έδωσαν τη θέση τους σε φυσικές τυραννικές παρουσίες που συχνά δεν απέφυγαν τη γραφικότητα στην εξουσιαστική επιβολή τους –νομίζω υπ' ευθύνη της σκηνοθεσίας και όχι της υποκριτικής δυναμικής της Μαρίας Ναυπλιώτου και της Μαριάνθης Σοντάκη- η ύβρις του Ιππόλυτου πέρασε στα ψιλά, καθώς ο Κωνσταντίνος Μαρκουλάκης αρκέστηκε σε μια τεχνική προετοιμασία που του επέτρεψε να «ακούγεται» σχετικά, αλλά όχι πάντοτε σε σωστούς τόνους και να «γράφει» στη σκηνή, χωρίς ίχνος υποκριτικής αγωνίας για έναν ρόλο τεραστίου βεληνεκούς, αλλά με αρκετή ναρκισιστική προπέτεια, ο μαιναδισμός της Φαίδρας γενικεύθηκε από τη Φιλαρέτη Κομνηνού τόσο που οι καλύτερες στιγμές της θόλωναν το δραματικό πρόβλημα και δεν οδηγούσαν ευχερώς στη μεταστροφή της, η καλή προαίρεση της Τροφού που κινεί την καταστροφή απέκτησε μιαν αφελή ηθογραφική βάση την οποία η Μπέτυ Βαλάση διαχειρίστηκε επί τη βάσει πάμπολλων τεχνικών αδυναμιών –στις πρώτες σειρές του άνω διαζώματος, ο μόνος τρόπος να μη χάνει κανείς τη στοιχειώδη επικοινωνία με τη ροή της παράστασης ήταν να γνωρίζει απ' έξω το έργο, καθώς ακουγόταν περίπου μία στις δέκα ατάκες της ηθοποιού. Μέσα σ' όλ' αυτά ο Χρήστος Πάρλας αφέθηκε στη διεκπεραίωση του Θησέα με όπλα το κύρος που του προσδίδει

η μακρόχρονη άσκηση στο είδος και στον χώρο, ενώ ο Θόδωρος Κατσαφάδος εισέπραξε την αυθόρμητη αποδοχή γιατί πάλεψε έντιμα και σθεναρά την πλέον παραδοσιακή εκδοχή του λαϊκού Αγγελιαφόρου.
Ο *Ιππόλυτος* θέτει εν αμφιβόλω την εύθραστη ανθρώπινη ύπαρξη με όχημα το ακρότατο των παθών, τόσο ως καλπάζουσα δύναμη που παρασύρει και κατακρημνίζει τη Φαίδρα, όσο και ως άτεγκτη άρνηση των φυσικώς ανθρωπίνων που προσπερνά με αλαζονεία ο Ιππόλυτος, αλλά και ως παράφορη εκδικητική μανία υπό το κράτος της οποίας λειτουργεί ο Θησέας. Και θέτει ερωτήματα για το δίκαιο που χάνεται και τις επιλογές του ανθρώπου που ούτως ή άλλως ανά πάσα στιγμή εκλαμβάνονται ως θέσεις εν αδίκω, για τη δύναμη των φυσικών τάσεων μπροστά στις ηθικές επιλογές, για τις ανάγκες που υποκύπτουν στην Ανάγκη, και μάλιστα μια Ανάγκη ήδη ακατανόητη και όχι πειστική στην εποχή του Ευριπίδη -και στη δική μας.
Η παράσταση, δυστυχώς, προσπέρασε τα προβλήματα –αν αυτά μελετήθηκαν στο γραφείο, αυτό δεν είναι θέμα της στήλης- και αρκέστηκε να στηθεί ως σκηνική σύνθεση με ελάχιστο δραματικό βάθος και ολωσδιόλου εξωτερικό μέγεθος.
Το σκηνικό του κ. Πάτσα την καπέλωσε με το χειρότερο τρόπο. Επιβλητικό και μεγαλεπήβολο, έχτισε την ορχήστρα και απέπνεε μια ατμόσφαιρα νεκροτομείου που προσπαθούσε να επιβληθεί αισθητικά αγνοώντας τον τόπο των παθών. Αφού όμως δεν υπήρχαν πάθη, νοιώθεται.